

11 EKİM DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ

Birleşmiş Milletler (BM) 19 Aralık 2011 tarihinde, 11 Ekim tarihini, dünya genelinde kız çocuklarına yönelik her alanda görülen ayrımcılık, şiddet ve istismara dikkat çekmek ve bu konuda gerekli önlemlerin alınması amacıyla “*Dünya Kız Çocukları Günü*” olarak ilan etti. 11 Ekim 2012’deki ilk Dünya Kız Çocukları gününün teması çocuk evlilikler olarak belirlendi ve çocukların temel haklarını ellerinden alan bu toplumsal soruna dikkat çekmek üzere dünyada ve Türkiye’de birçok etkinlik düzenlendi.

Kız Çocuklarının Yaşamlarını Çalmayın

Çocuk yaşta yapılan evlilikler özellikle kız çocuklarının en temel haklarını ve geleceklerini ellerinden almaktadır. Onları eğitimsizlik, yoksulluk ve bağımlılık çemberine hapsetmekte, toplumsal konumlarını zayıflatmakta ve her türlü şiddete maruz kalmalarına neden olmaktadır. UNFPA Erken Yaşta Evlilikler /Çocuk Gelinler 2012 Raporuna göre, dünyada çocuk gelinlerin en yaygın olduğu ülke Bangladeş’tir. Avrupa’da ise Gürcistan ve Türkiye çocuk gelinler sorunun en yaygın olduğu iki ülkedir. Günümüzdeki çocuk evliliği eğilimleri devam ederse, 2011 yılından 2020 yılına kadar 142 milyon kız çocuğu çocuk yaşta evlenmiş olacaktır.

Türkiye’de halen evli olan her 3 kadından biri çocukken evlenmiştir

Uluslararası anlaşmalara göre 18 yaşını doldurmamış her birey çocuktur. Ülkemizde Türk Medeni Kanunu uyarınca 17 yaşını doldurmuş çocukların evlenebilmesi, bazı durumlarda hâkim kararıyla evlilik yaşının 16’ya kadar indirilebilmesi çocuk evliliklerinin önünü açmaktadır. 2011 yılı Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre, yaşı küçük olduğu için resmi nikâh kıyamayan çocuklarını evlendirmek isteyen 18 bin 434 aile, “evlenmeye izin” davası açmıştır. Oysa çocukların evlendirilmesi bir insan hakları ihlali, cinsiyet temelli şiddetin bir türü ve onların bedensel ve ruhsal sağlıklarında onarılmaz hasarlara neden olabilen bir istismardır.

Dünya Kız Çocukları Günü’nün bu yılki teması “Eğitim”

Dünya Kız çocukları Günü’nün bu yılki teması kız çocuklarının eğitimine yeni yaklaşımlar olarak belirlenmiştir. Eğitim ulusal ve uluslararası sözleşmelerle de tanınmış temel bir insan hakkıdır. Türkiye’nin 1985 yılında imzalamış olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin (CEDAW) eğitim hakkını düzenleyen 10. Maddesi, Pekin Eylem Planı, Binyıl Kalkınma Hedefleri taraf devletlere eğitimde kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırma yükümlülüğü getirmektedir. Ancak **toplumsal cinsiyet ayrımcılıkları** kız çocuklarının diğer toplumsal kaynaklara erişimini etkilediği gibi, eğitim haklarını kullanmalarını da büyük ölçüde etkilemektedir.

TNSA 2008 raporuna göre cinsiyetler arası eğitim farklılığı yaş ile artmakta ve özellikle ilköğretim birinci basamağı sonrasında (13 yaş ve üstü) farklılık daha da büyümektedir. TÜİK 2011-2012 okullaşma oranları incelendiğinde, lise ve dengi okullara geçişte kız öğrenci oranlarındaki düşüş dikkat çekici olmaktadır. Bu konuda Türkiye’deki kültürel ve politik yaklaşımlar da ayrımcılığın yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır. Eğitime erişim konusunda ayrımcılıkla karşılaşan kadınlar, hemen hemen her eğitim düzeyinde de erkeklerin gerisinde kalmaktadırlar. Türkiye’de yıllar içinde kadın erkek

okuryazarlığı artmakla birlikte, kadın ve erkek arasındaki fark hala kapatılamamış ve henüz hedeflenen noktaya ulaşılamamıştır.

Türkiye’de birçok aile kız çocuklarının eğitimine gereken önemi vermemektedir. Özellikle yoksulluğun temel sorun olduğu bölgelerde *sofradan bir boğaz eksilir bakışıyla, başlık parası/çeyiz* vb. nedenlerle kız çocukları erken yaşta evlendirilmekte veya ev işlerine yardım etsin, küçük kardeşlerine baksın, tarlada çalışsın diye evde tutulmaktadır. Kısıtlı imkana sahip olan ailelerde erkek çocuğun eğitimine öncelik tanınmaktadır. Birçok köyde ilk beş yıllık eğitim sonrası devam edilebilecek ortaöğretim kurumu bulunmamaktadır. Bu durum, sistem dışında kalan çocuk sayısını arttırmaktadır. Bazı bölgelerde, hava koşullarının ulaşımına elverişli olmaması, yatılı okulların olmaması, ailelerin yatılı okulları kız çocukları için uygun görmemesi vb. nedenler eğitimde kesintilere ve devamsızlığa sebep olmaktadır. İlköğretimde görev yapmakta olan öğretmenlerin yalnızca üçte biri kadındır ve büyük çoğunluğu kentler ile kasabalarda görev yapmaktadırlar. Köylerde kadın rol modellerin az oluşu da kız çocuklarının eğitime yönlendirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle yürürlüğe giren 4+4+ 4 olarak bilinen eğitim sisteminde ise eğitim kesintisizliğinin ortadan kalkmasının kız çocuklarının eğitimini olumsuz etkileyeceğini öngörmek bir “kehanet” değil kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu sistemle 13 yaşından sonraki son 4 yıllık eğitime uzaktan devam edilebilmektedir. Bu durumun, aileler tarafından kız çocuklarının henüz temel eğitimini kurumsal ortamda tamamlamadan eve çekmesi, erken yaşta evlendirilmesi, iş gücü olarak kullanması, ekonomik nedenlerle okuldan alınması gibi durumları artıracığı ve kız çocuklarının eğitimlerini olumsuz etkileyebileceği gerçekçi bir öngörüdür. Uzaktan eğitim/ açık öğretime dayalı sistem, henüz bu yaş grubu için uygulanmamış ve deneyimlenmemiş olduğundan, eğitimin kalitesi açısından da şüphe uyandırıcıdır. Kaliteli eğitime, her türlü sosyal ve gelişim bazlı aktiviteye ulaşmamak çoğunlukla yoksul ailelerin çocuklarının özellikle kız çocuklarının kaderi olacaktır.

Yapılan çalışmalar Türkiye’de kadınların eğitimiyle evlilik yaşı, ergen doğurganlık düzeyi, doğurganlık, ortalama doğum aralıkları, çocukların hayatta kalma olasılığı, sağlığı işgücüne katılım ve kazancın kullanımı vb. arasında yaşamlarını olumlu etkileyecek ilişkiler olduğunu göstermektedir (HÜNEE, 2008; TÜSİAD 2000; Tan, 2008). Sağlayabileceği olumlu değişiklikler göz önüne alındığında eğitimin, kız çocuklarının güçlenmesinin önemli bir dayanağı olabileceği açıktır. Ancak eğitimin tek başına ayrımcılığı bitirmeyeceği de açıktır. Mevcut haliyle eğitim sistemi toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren ve yeniden üreten bir yapıya sahiptir. Yapılan araştırmalar eğitim sistemi içerisinde, cinsiyet rollerini olumlayan ve ayrımcılığı destekleyen eğitim programları, öğretmenlerin cinsiyetçi davranışları, cinsiyetçi bir görev dağılımının okul ortamında da sürdürülmesi gibi pek çok şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretildiğini göstermektedir (Tan, 2005; Tan, 2008). Eğitim sisteminin kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının giderilmesi konusunda bir araç olabilmesi ancak eğitim sisteminin, eğitim programlarının ve eğitimcilerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla mücadeleyi temel alan, bu konuda farkındalık yaratmayı hedefleyen bir yaklaşım ve uygulamayı benimsemeleriyle mümkün olabilir.

İki senedir Dünya Kız Çocukları Günü’nde oluşturulan gündemler, bizlere Türkiye’de kız çocuklarının geleceği için neler yapmamız gerektiğini hatırlatıyor!

- Kadına ve kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılık önlenmelidir.
- Mevzuatlar arası çocuk tanımı farklılıkları giderilmelidir.
- Uluslararası ve ulusal anlaşmalar ve kanunlar gereğince kazanılmış hakların etkin kullanımı sağlanmalıdır.

- **12 yıllık kesintisiz eğitimin** toplumun her kesimindeki kız çocukları tarafından ulaşılabilir olması sağlanmalıdır.
- Toplumun 4+4+4 olarak bildiği ve eğitimi “kesintili” hale getiren kız çocuğunu daha da güçsüzleştirecek olan temel eğitim yasası mutlaka değiştirilmelidir.
- Çocuk Koruma Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu arası çocuk tanımlama farklılıkları giderilmeli evlilik yaşı koşulsuz her iki cinsiyet için de 18 yaş olmalıdır.
- Dini nikâh yoluyla çocuk yaşta yapılan evliliklerin önüne geçilmelidir.
- Ulaşımın olmadığı veya okul ihtiyacının karşılanamadığı bölgelerde okulların açılması sağlanmalıdır.
- Kız çocuklarının eğitiminin önemine yönelik toplumsal, yönetsel farkındalık ve duyarlılığın artırılması konusunda medya ve sivil toplum örgütleri de kullanılarak geniş çaplı çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplumsal kız çocuğu/ kadın rolü algısının değiştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması sağlanmalıdır.
- Ev içi ve dışında çocuk işçi sömürsünün önüne geçilmesine yönelik ciddi önlemler, cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.
- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldıracak planlamalar yapılmalıdır.

Türkiye’de erişkin kadınla ilgili yaşanan pek çok olumsuzluğun başlangıcı **kız çocuğuna** dayanmaktadır. Kız çocukları iyi bir eğitim alıp, insan haklarının kullanımında eşit konumda birer birey olduğunda, erken evliliğe zorlanmadıklarında hem kendileri hem aileleri hem de toplum için daha iyi bir hayatın mimarı olabilirler. Kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi kararlarını verebilen, sadece birer gölgeden ibaret olmayan sağlıklı bireyler olabilmeleri için kız çocukları ve kadına yönelik her türlü ayrımcılığı durduralım.

Türkiye’de bu ayrımcılığa zemin hazırlayanlara “DUR” demek profesyonel ya da değil her birimizin temel görevidir.

Söylemleri eylemlere çevirebildiğimiz ölçüde zor olanı kısa sürede başaracağımıza olan inancımızla...

11 Ekim 2013

Başkent Üniversitesi

Kadın-Çocuk Sağlığı Ve Aile Planlaması

Araştırma Ve Uygulama Merkezi (BÜKÇAM)